

Belügyi Rendészeti Ismeretek

Tansegédlet

Társadalomismeret
Tereptan
Szabálysértések
Büntetőjog
Kriminológia

Készült a TÁMOP 2.2.3-9/1-2009-0003. számú program keretében, az Országos Rendészeti
TISZK (www.ortiszk.hu) megbízásából

Budapest
2011.

SZERZŐ

Dr. Pokker Zoltán

SZERKESZTÉS ÉS UTÓMUNKÁK

Re-Doctum Kft.

Tartalomjegyzék

I.	Társadalomismeret	7
1.	A jogalkotás fogalma, folyamata- a jogalkotással szemben támasztott követelmények	9
2.	A Magyar Köztársaság Alkotmányának kialakulása, az új Alaptörvény felépítése	12
3.	Országgyűlés	16
4.	A köztársasági elnök	24
5.	A Kormány	26
6.	A magyar alkotmánybíráskodás	30
7.	A bíróságok	32
8.	Az ügyészség	34
9.	Az alapvető jogok biztosa	36
II.	Tereptan	39
	Bevezető	41
1.	A terep	42
2.	Világtérképek meghatározása	45
3.	A térkép	48
4.	Térképi egyezményes jelek és jelzések	50
5.	A térkép tájolása	53
6.	Az álláspont-meghatározás módszerei	56
7.	Irány, távolság mérés a térképen és a terepen	58
III.	Szabálysértések	67
	Bevezetés	69
1.	A jogellenes cselekmények, szabálysértési alapismertek	71
2.	A szabálysértési felelősség	74
3.	Büntethetőségi akadályok	76
4.	A szabálysértés elkövetőivel szemben alkalmazható szankciók	81
5.	A szabálysértési ügyekben eljáró hatóságok és az eljárásban résztvevő személyek	91
6.	Szabálysértési eljárás lefolytatásának szabályai	96
7.	Kényszerintézkedések a szabálysértési eljárásban	108
8.	Fiatalkorúak szabálysértéseire vonatkozó rendelkezések	113
9.	Katonák szabálysértéseire vonatkozó rendelkezések	113
10.	A rendvédelmi szervek tevékenységével összefüggő gyakoribb szabálysértések	114

IV.	Büntetőjog	133
	Bevezetés	135
1.	A büntetőjog fogalma	136
2.	A bűncselekményi törvényi tényállás	143
3.	A büntethetőségi akadályok rendszere	148
4.	A bűncselekmény elkövetőjével szemben alkalmazható joghátrányok (szankciók)	156
5.	A fiataikorúakra vonatkozó rendelkezések	164
6.	A katonákra vonatkozó rendelkezések	165
7.	A Btk. Különös Részében nevesített bűncselekmények	167
V.	Kriminálisztika	197
1.	Kriminálisztika	199
2.	A nyomozással szemben támasztott követelmények	200
3.	Bizonyítás	201
4.	Kriminálisztikai azonosítás	204
5.	Krimináltechnika	205
6.	Krimináltaktika	221

I. fejezet

Társadalomismeret

1. A jogalkotás fogalma, folyamata- a jogalkotással szemben támasztott követelmények

A társadalom folyamatos változásokon megy át, így az emberek közötti viszonyok is állandó változásban vannak. Ebből eredően újabb és újabb igények merülnek fel e megváltozott életviszonyok szabályozására.

A jogalkotás az arra feljogosított állami szervek tudatos tevékenysége, melynek célja a jövőre vonatkozó jogi normák írott formában történő megalkotása. Ez a tendó irányulhat teljesen új életviszony szabályozására, de akár idejét múlt szabályok megváltoztatására, módosítására.

Maga a jogalkotás egy meglehetősen bonyolult tevékenység és összetett folyamat, hiszen csak a körültekintően megalkotott jogszabály válhatja ki a kívánt társadalmi hatást. **Hazánkban a jogalkotás szabályait a 2010. évi CXXX. törvény írja le.**

A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály illeszkedjen az Alaptörvény rendelkezéseihez és a jogrendszer egységéhez. További követelmény, hogy megfeleljen a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek és a szakmai követelményeknek.

A jogalkotás első feladatként a jogszabály előkészítéséért felelős miniszter kialakítja a jogszabály szakmai tartalmát. Ezt követően a miniszter a törvény és a kormányrendelet tervezetét az igazságügyért felelős miniszterrel egyetértésben terjeszti a Kormány elé.

A jogalkotónak már a jogalkotás korai szakaszában a jogszabály feltételezett hatásaihoz igazodó részletességű előzetes hatásvizsgálat elvégzésével

- A jogalkotóknak alaposan meg kell fontolni, hogy bizonyos élethelyzeteket szükséges-e jogszabállyal befolyásolni? A beavatkozás nem sértené-e indokolatlanul az emberek intim szféráját, vagy a jog betartását lehetne-e ellenőrizni? Ezért lehet értelmetlen például az otthoni dohányzás tiltása.

- Mérlegelni kell, hogy a várt előnyök milyen arányban vannak az esetleges hátrányokkal, társadalmi terhekkel? Ilyen lehet az állam költségvetési bevételeinek növekedése érdekében bevezetendő tandíj, vagy vízitdíj szociális hatása.

- Az új jogszabály illeszkedjen bele a fennálló jogrendbe, ne legyen ellentétes a korábbi jogszabályokkal, de ne is szabályozza túl az adott élethelyzetet.

- A szabatosság és közérthetőség követelménye a jogszabály nyelvezetét érinti. A jogszabály előírása csak akkor tartható be, ha tartalmát a címzettek - az állampolgárok - megértik. Kerülni kell a bonyolult kifejezéseket, a jogászi nyelvet.

- Legyen kellő felkészülési idő azok végrehajtására, tehát mind az állampolgárok, mind az állam megtehessek a szükséges intézkedéseket a jogszabály betartása érdekében. Ez lehet okmányok, igazolások beszerzése, de akár intézmények létrehozása vagy szakemberek kiképzése.

fel kell mérnie a szabályozás várható következményeit. A hatásvizsgálat során vizsgálni kell:

- a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását,
- a jogszabály megalkotásának szükségességét,
- a jogalkotás elmaradásának várható következményeit, és
- a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.

A jogszabály tervezetéhez indokolást kell csatolni, amelyben be kell mutatni azokat a társadalmi, gazdasági, szakmai okokat és célokat, amelyek a javasolt szabályozást szükségessé teszik, továbbá ismertetni kell a jogi szabályozás várható hatásait.

Az előkészítő folyamat során törvény valamely állami, helyi önkormányzati vagy más szervezet számára kifejezetten jogot biztosíthat arra, hogy a jogállását vagy a feladatkörét érintő jogszabályok tervezeteit véleményezhesse. A jogszabály előkészítője köteles gondoskodni arról, hogy az érintett szerv e jogával élhessen. A véleményezett tervezet visszaküldésével a szerv közli álláspontját a jogszabály szövegezésével, rendelkezéseivel kapcsolatban, melyet a jogalkotó beépíthet a jogszabály szövegébe.

Érdekesség, hogy az Európai Unió alapját képező szerződések, vagy valamely uniós jogi aktus rendelkezései alapján a jogszabály tervezetét az Európai Unió egyes intézményeinek és tagállamainak, vagy az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más államnak előzetesen bejelentésre, vagy egyéb véleményezésre meg kell küldeni. Amennyiben a Magyar Nemzeti Bank elnöke rendelet kibocsátást tervez, azt előzetesen meg kell küldeni az Európai Központi Banknak.

Fontos, hogy az előzetes bejelentési kötelezettség alá tartozó jogszabály csak az előzetes bejelentési eljárás befejezését követően alkotható meg.

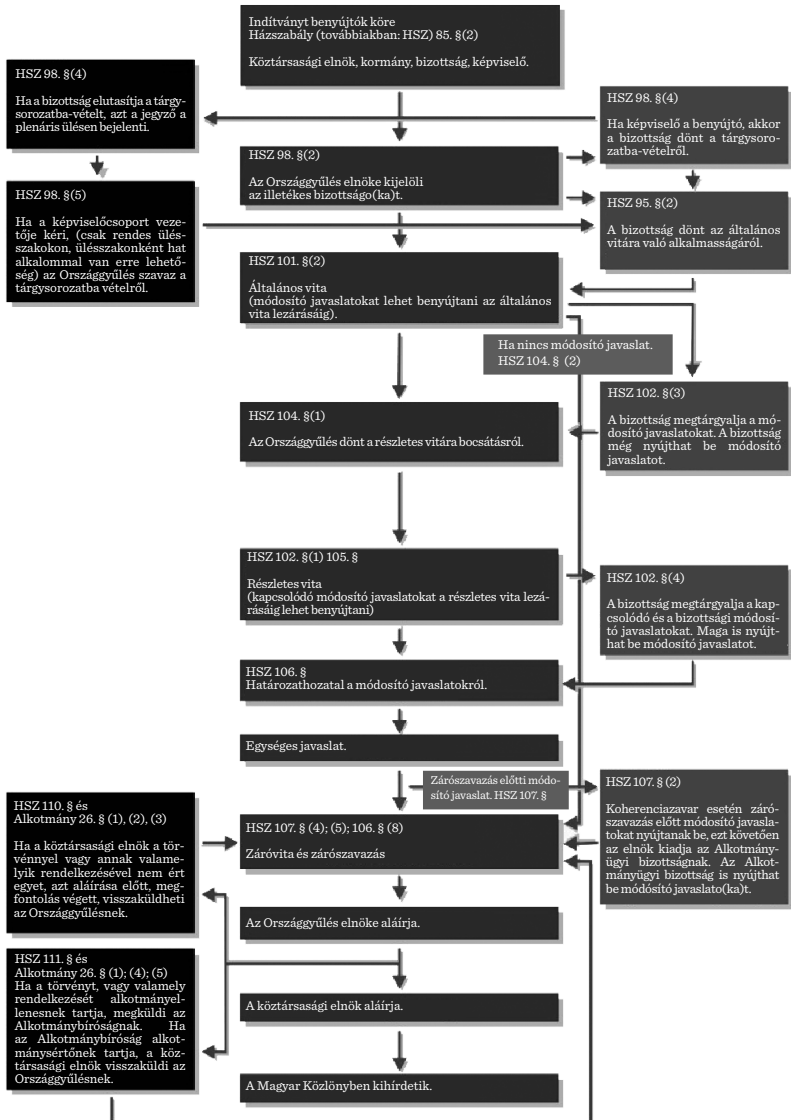
A jogszabályalkotásért felelős miniszter folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását, és szükség szerint lefolytatja a jogszabályok utólagos hatásvizsgálatát, amely során összeveti a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal. Önkormányzati rendelet esetén a hatásvizsgálatról a jegyzőnek kell gondoskodnia.

Tudta-e?

Az Országgyűlésnek:

- a köztársasági elnök
 - a kormány
 - minden Országgyűlési bizottság
 - bármely Országgyűlési képviselő
- nyújthat csak be törvényjavaslatot.

A törvényalkotás folyamata

2. A Magyar Köztársaság Alkotmányának kialakulása, az új Alaptörvény felépítése

2.1. Magyarország történelmében, a kora feudális időszakban már találkozhatunk alkotmányos jelentőséggel bíró jogokkal, melyek a nemesség jogainak megállapítását, érdekeinek védelmét szolgálták. Gondoljunk csak az 1222-ben kiadott Aranybullára, mely hosszú évszázadokra rögzítette a nemesi személyes szabadságot, adómentességet, vagy az ellenállás jogát a király törvénytelen intézkedéseivel szemben. A később egyre bővülő nemesi jogokat ritkán foglalta az uralkodó írásba, de így is a szokásjogi úton kialakult rendi, vagy nemesi alkotmány részének tekintjük őket.

Az 1848-49-es magyar forradalom eredményeként megalakult az alkotmányos monarchia, melyben a népképviselőtlen nyugvó parlament együtt gyakorolta a hatalmat a királlyal. Ne feledjük, hogy ebben az időszakban a forradalom törvényt alkotott a független felelős magyar minisztériumról, (melyet ma Kormánynak neveznénk) a választójogról, sajtó- és vallásszabadságról, valamint a közteherviselésről is, mellyel megalapozta hazánk első polgári alkotmányát.

Ebben a korban jelentős értékű jogszabályok születtek, melyek valós alkalmazhatósága igazából 1867 után teljesezett ki.

A kiegyezés utáni időszakra tehető a nemzetiségi törvény, a büntető törvénykönyv illetve a közigazgatás és a bírói hatalom szétválasztásáról rendelkező törvény megszületése is. Az alkotmányos értékű jogok megjelenése szempontjából igen termékeny idejét érte az ország.

A két világháború közötti időszakot egy átmeneti, ideiglenes jellegű államberendezkedés követte, mert a monarchikus államforma, - igaz király nélkül - megmaradt, míg Horthy Miklós kormányzói funkciót töltött be.

Változást a korlátozott alkotmányos tartalommal bíró, de mégis alaptörvényként nevesített 1946. évi I. törvény hozott, amikor kinyilvánította, hogy Magyarország államformája köztársaság.

A demokratizálódás útján megindult országban az állampolgári egyenjogúság biztosítására több törvényt hoztak például a nők egyenjogúságát kiterjesztő, vagy a vallásfelekezetek egyenjogúságát biztosító törvények.

Az igazán nagy fordulatot a politikai-hatalmi viszonyok változása hozta, melyet az 1949. évi XX. törvény tükrözött. Az Alkotmány az 1936-os szovjet alkotmány mintájára épült fel, melyből hiányoztak a jogi biztosítékok a polgárok jogainak érvényesüléséhez. Megszűntek a szabad választások, a parlamentet az Elnöki Tanács helyettesítette jogalkotói minőségében. A hatalmi ágak szétválasztása eltűnt az Alkotmányból.

1988-tól folyamatosan kialakuló politikai pluralizmus egy szükségszerű rendszerváltozást idézett elő. Az átalakulás békés, tárgyalásos, megegyezésen ún. konszenzuson nyugvó formában zajlott le, melynek eredménye az alkotmánymódosító 1989. évi XXXI. törvény, amelyet 1989. október 23-án fogadott el az Országgyűlés. Ugyanezen a napon kiáltotta ki a parlament elnöke, Szűrös Mátyás a köztársaságot.

Az alkotmány az állam alaptörvénye, a legmagasabb szintű jogi norma, amely tartalmazza az állam felépítésével és működésével kapcsolatos legfontosabb szabályokat. Az alkotmány a legmagasabb szintű norma Magyarországon, így nem lehet olyan jogszabályt hozni, amely ellentétes annak tartalmával. A magyar alkotmányt eredeti formájában 1949. augusztus 18-án fogadta el az országgyűlés az 1936. évi szovjet Alkotmány alapján. Ez volt az 1949. évi XX. számú törvény. Bár az Alkotmányt 1949 és 1989 között több alkalommal módosították, 1989-ben alapvető, gyökeres módosításokra került sor.

A rendszerváltás 1989-ben módosított Alkotmánya kimondta, hogy Magyarország államformája népköztársaságról köztársaságra változott, és hogy Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmány bevezette a piacgazdaságot, valamint kinyilvánította a tulajdonformák egyenjogúságát: ez azt jelentette, hogy megszűnt a köztulajdon addigi elsőbbsége, a köz- és a magántulajdon attól kezdve egyenlő védelemben részesül. Az

Az alkotmányok külső megjelenési formáit tekintve lehetnek:

- írott alkotmányok, ilyen a magyar alkotmány is 1949-től vagy az 1787-es USA alkotmány, amihez 1791. december 15-én csatolták hozzá az alapvető jogokat (első 10 kiegészítés) viszont azóta is hatályban van.

- íratlan vagy történeti alkotmány, mely a történeti fejlődés különböző időszakaiban elfogadott különböző szintű írott és íratlan jogszabályok/jogforrások összességét jelenti. Ilyen Anglia, és 1949-ig a magyar alkotmány.

alkotmánymódosítások segítségével megvalósult a jogállamiság és a hatalommegosztás elve. Létrejött a köztársasági elnök és az alkotmánybíróság intézménye. A módosított Alkotmányba bekerült a népszuverenitás és a népképviselés elve, mely azt jelenti, hogy hazánkban minden hatalom a népé, amely hatalmát közvetlenül (képviselők útján), valamint közvetlenül (pl. népszavazással) gyakorolhatja. A módosított Alkotmányba belefoglalták az erőszakos hatalmi törekvések, valamint az egyeduralomra történő törekvés tilalmát. Kimondták, hogy bárki szabadon alapíthat pártot. Az 1989-es alkotmánymódosítások megszüntették a tanácsrendszert, és lerakták az önkormányzati rendszer alapjait.

Az 1989-es Alkotmány meghatározta a magyar társadalmi - politikai - gazdasági berendezkedés legfontosabb elemeit. Szólt többek között: az országgyűlésről, a köztársasági el-

nőkről, az Alkotmánybíróságról, az ombudsmanokról, az Állami Számvevőszékről, a Magyar Nemzeti Bankról, a kormányról, a Magyar Honvédségről és egyéb rendvédelmi szervekről, a helyi önkormányzatokról, a bírói szervezetről, az ügyészségről, az alapvető jogokról és kötelességekről, a választások alapelveiről és a választásokról, Magyarország fővárosáról és nemzeti jelképeiről, pártokról és szakszervezetekről, kormány- és államformáról.

2.2. 2011. április 18-án az Országgyűlés elfogadta Magyarország új Alaptörvényét, melyet Schmitt Pál köztársasági elnök 2011. április 25-én írt alá ünnepélyes keretek között. Az Alaptörvény 2012. január 1-től hatályos.

Magyarország Alaptörvénye alapvető rendelkezéseket tartalmaz az állami, társadalmi rendre, a hatalomgyakorlás és döntéshozatali rendszer szervezetére, valamint alapvető emberi és állampolgári jogokat határoz meg. Az Alaptörvényt egyedül az Országgyűlés módosíthatja. A módosításához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Hazánk az új alkotmány elfogadásával megerősítette elkötelezettségét a jogállam és a demokrácia értékei iránt, és a jövőben is a köztársasági államforma keretében megőrzi a magyar parlamentarizmus hagyományait, fenntartja a jelenlegi államszervezet bevált intézményeit és méltó helyen jeleníti meg az alapvető szabadságjogokat.

Az új alaptörvény kifejezi Magyarország elkötelezettségét az Európai Unió közös alkotmányos értékei és hagyományai iránt, rögzíti az ország polgárainak – tartozzanak bármely nemzetiséghez – egyéni és közösségi jogait, és az EU Alapjogi Charta szellemében meghatározza az alapvető szabadságjogokat.

2.2.1. Az Alaptörvény felépítése

Nemzeti Hitvallás

Az alkotmány a Nemzeti Hitvallással kezdődik, amely rögzíti Magyarország helyét a nyugati civilizációban, és felidézi azokat a szellemi értékeket és történelmi tényeket, amelyek hazánk történetében kiemelkedőek. A fejezet megemlékezik a kereszténység szerepéről a magyar történelemben, és a Szent Koronáról, amely a magyar államiság folytonosságának jelképe.

Alapvető jogok

Az alkotmány az EU Alapjogi Charta figyelembe vételével határozza meg az alkotmányos alapjogokat, így deklarálja az emberi méltóság sérthetetlenségét, a szabadsághoz és a személyi biztonságához való jogot és a tulajdon védelmét.

„E) cikk

(1) Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

(3) Az Európai Unió joga – a (2) bekezdés keretei között – megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt.

(4) A (2) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére adott felhatalmazáshoz az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

Külön intézkedésekkel védi a nőket, a gyermekeket, az időseket és fogyatékkal élőket. A Alaptörvény rögzíti, hogy házasság férfi és nő között jöhet létre. Ugyanakkor a magyar jogrendszerben létező regisztrált élettársi kapcsolat létesítésére azonos neműek is jogosultak. Az alaptörvény egyértelművé teszi, hogy az államnak nem elég a jogegyenlőséget biztosítani, feladata az esélyegyenlőség megteremtése.

Család- és életvédelem

Az alkotmány kiemeli a családok és az emberi élet védelmének jelentőségét. A magzati élet védelmének rögzítésével az alkotmány a két évtizede létező alkotmánybírói gyakorlatot jeleníti meg.

Nemzetiségek jogai

Az új alkotmány rögzíti, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Az állam vállalja, hogy a nemzetiségek nyelvét és kultúráját megőrvi és ápolja. Egyértelművé teszi, hogy minden valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. Az alkotmány védi a magyar nyelvet, ugyanakkor a nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz. Rögzíti a nemzetiségek helyi és országos önkormányzatok létrehozatalára vonatkozó jogát. Ezen kívül általánosságban garantálja az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

XXIX. cikk

(1) A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

(2) A Magyarországon élő nemzetiségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.

(3) A Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat, valamint a helyi és országos önkormányzataik megválasztásának szabályait sarkalatos törvény határozza meg.

(részlet az Alaptörvényből)

A határon túl élő magyarok

Az új Alaptörvény az 1989-es alkotmányhoz hasonlóan rögzíti, hogy Magyarország felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, egyéni és közösségi jogaik érvényesülését, közösségi önkormányzataik létrehozását, valamint a szülőföldön való boldogulásukat. A nem Magyarországon élő magyar állampolgárok választójogának kérdését az alkotmány nem dönti el, erről a választójogi törvény nyújt útmutatás.

Az Alaptörvény a magyar jogtörténeti hagyományból merítve rendelkezik a sarkalatos törvények megalkotásáról. A sarkalatos törvényeket két fontos tulajdonságuk különbözteti meg a többi törvénytől. Az egyik, hogy az Alaptörvény nevesíti azokat a tárgyköröket, melyeket csak sarkalatos törvényekkel lehet szabályozni. Az Alaptörvény 32 ilyen tárgykört nevesít. A másik jellegzetességük, hogy kizárólag a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmados többségével lehet azokat elfogadni. Csak sarkalatos törvényben lehet szabályozni az alkotmányos alapjogokat, továbbá az államszervezet alapvető intézményeit. A sarkalatos törvényekre is igaz, hogy azok nem lehetnek ellentétesek az Alaptörvénnyel, ezeknek a törvényeknek is ahhoz igazodóan és annak szellemében kell megszületniük. Kiemelt társadalmi és közjogi jelentőségükre figyelemmel megalkotásuk jelentős törvényalkotó munkát követel meg az Országgyűléstől. Az új Alaptörvény elfogadását követően ezért hasonlóan fontos törvényalkotási periódus vette kezdetét 2011 tavaszán.

Kutassa fel az Internet segítségével, hogy milyen sarkalatos törvények születtek napjainkig! <http://www.mkogy.hu/fotitkar/sarkalatos/benyujtott.htm>

3. Országgyűlés

Az Országgyűlés a Magyarország egykamarás népképviselői szerve, a népszuverenitás közvetett megvalósítója, a törvényhozó hatalmat megtestesítő legfőbb népképviselői szerv. Alapvetően két fő feladata van, mely a törvényhozáshoz, illetve a végrehajtott hatalom ellenőrzéséhez kötődik. Emellett a kormányzati szervezetrendszer létrehozása valamint külügyi és hadügyi téren rendelkezik jogosítványokkal.

Tudta-e?

Steindl Imre terve sorsolás útján nyerte el az első helyet, ám mielőtt az építkezésbe fogtak volna, a Bizottság néhány változtatást eszközölt: gyakorlati szempontok miatt félemeletet iktatott a földszint és az első emelet közé, s a homlokzati két főtorony és az üléstermek feletti 4-4 torony kupoláját hegyes sisakokra „cseréltette”. Az eredeti terv szerint az új Országház átadása az 1896. év, a millenniumi ünnepek csúcspontja lett volna. A pályázat határidejére beérkezett 19 terv elbírálása, az építkezés nehézségei és a módosítások azonban túllépték az időkeretet (és a tervezett költségvetés határait is), így az épület véglegesen, kívül-belül csak 1904-re készült el. A millenniumi ünnepek alkalmával csupán a Szent Koronát és a koronázási jelvényeket vitték be az épületbe.

A kor legnagyobb beruházása 1885. október 12-én vette kezdetét, innentől számítva tizenhét éven át átlagosan ezer munkásnak adott feladatot. A hazai mesterekkel és hazai anyagokból készülő épület az eredeti 18,5 millió helyett végül 38 millió aranykoronába került. A 268 méter hosszú, középen 123 méter széles, 96 méteres kupolamagasságú épület alapterülete megközelíti a 18 000 négyzetmétert, térfogata 473 000 köbméter. A munkálatok során több mint 175 000 köbméter földet mozgattak meg, 40 millió téglát és mintegy félmillió díszkővet használtak fel, a díszítésekhez használt 22-23 karátos aranyból összesen 40 kilogrammnyira volt szükség. A valamivel több, mint 200 irodahelyiségből álló épületnek 27 kapuja és 29 lépcsőháza van, a közlekedés és a szállítás 13 személy- és teherlifttel zajlik.

3.1. Törvényhozás

Az Alaptörvény értelmében a törvényhozás joga az Országgyűlést illeti meg, mely kizárólagosan parlamenti tevékenység. **Az Alaptörvény, az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit érintő, a társadalmi, gazdasági rendre vonatkozó törvények megalkotása és egyes nemzetközi szerződések megkötése kizárólag az Országgyűlés hatáskörébe tartozik.**

„1.cikk

(2) Az Országgyűlés

- a) megalkotja és módosítja Magyarország Alaptörvényét;
- b) törvényeket alkot;
- c) elfogadja a központi költségvetést, és jóváhagyja annak végrehajtását;
- d) felhatalmazást ad a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére;
- e) megválasztja a köztársasági elnököt, az Alkotmánybíróság tagjait és elnökét, a Kúria elnökét, a legfőbb ügyészt, az alapvető jogok biztosát és helyetteseit, valamint az Állami Számvevőszék elnökét;

- f) megválasztja a miniszterelnököt, dönt a Kormánnyal kapcsolatos bizalmi kérdésről;
- g) feloszlatja az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testületet;
- h) határoz a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötésről;
- i) különleges jogrendet érintő, valamint katonai műveletekben való részvétellel kapcsolatos döntéseket hoz;
- j) közkegyelmet gyakorol;
- k) az Alaptörvényben és törvényben meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.”

(részlet az Alaptörvényből)

3.2. Parlamenti ellenőrzés

A törvényalkotás mellett az Országgyűlés másik fontos feladatköre a kormány és az általa irányított közigazgatás ellenőrzése. **Az ellenőrzés alapvetően arra irányul, hogy megvalósul-e a törvényhozói akarat, a törvényeknek megfelelően működik-e a kormányzat.** A kormány csak az Alaptörvény és más törvények alapján, azok keretei között végezheti munkáját.

A végrehajtó hatalom parlamenti ellenőrzése a kormány Országgyűlés előtti politikai felelősségének elvéből következik. Az Alaptörvény kimondja, hogy a kormány működéséért az Országgyűlésnek felelős, és köteles munkájáról rendszeresen beszámolni.

3.2.1. A plénum előtt gyakorolt ellenőrzési formák

- Az ellenőrzés fontos eszköze a kormány különböző beszámolóinak, jelentéseinek megtárgyalása és azok elfogadása. E beszámolókra törvény vagy országgyűlési határozat kötelezi a kormányt. Az Országgyűlés elsősorban a kormányt ellenőrzi, de ellenőrző tevékenysége kiterjed mindazon szervekre, amelyek beszámolási kötelezettséggel tartoznak a Parlamentnek.

- a **politikai vita** célja, hogy egyes nagy jelentőségű kérdésekben ellenőrizhető legyen a Kormány álláspontja.

- Országgyűlési képviselő interpellációt és kérdést intézhet a Kormányhoz és a Kormány tagjához a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben. Az interpelláció közérdekű ügyben, írásban benyújtott ellenőrzési forma, melynek lényeges eleme az interpellált választ minősítő parlamenti határozat. A képviselő a határozathozatal előtt viszontválaszra jogosult.

- a **kérdés** enyhébb súlyú ellenőrzési forma, ahol a kezdeményező képviselő felvilágosítást kap a kérdezettől. A parlament a válaszról nem határoz, és nincs lehetőség viszontválaszra. Kérdés intézhet a Kormányhoz és a Kor-

mány tagjához, az alapvető jogok biztosához, az Állami Számvevőszék elnökéhez, a legfőbb ügyészhez és a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez a feladatkörükbe tartozó bármely ügyben.

- a **napirenden kívüli felszólalás** kiemelt jelentőségű ügyekben történő ellenőrzési forma, különösen annak a televízió és a rádió által is közvetített változata.

3.2.2. Az Állami Számvevőszék az Országgyűlés saját, a kormánytól független pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve. Véleményt mond a költségvetési törvényjavaslatról, ellenőrzi a költségvetési törvény végrehajtását, továbbá általában a közpénzek felhasználását és az állami vagyon kezelését. Az Állami Számvevőszék hatásköre minden olyan gazdálkodási tevékenységre kiterjed, ahol közpénzeket használnak fel, és ellenőrzéseket végezhet az államszervezet minden szintjén. Az Állami Számvevőszék elnökét és elnökhelyettesét az Országgyűlés kétharmados többséggel 12 évre választja meg. Az Állami Számvevőszék elnöke évente beszámol az Országgyűlésnek munkájáról.

A **Költségvetési Tanács** az Országgyűlés törvényhozó tevékenységét támogató szerve, amely a központi költségvetés megalapozottságát vizsgálja. A Költségvetési Tanács törvényben meghatározott módon közreműködik a központi költségvetésről szóló törvény előkészítésében és a központi költségvetésről szóló törvény elfogadásához a Tanács előzetes hozzájárulása szükséges. A Költségvetési Tanács elnökét a köztársasági elnök nevezi ki hat évre.

Az **alapvető jogok biztosa** alapjogvédelmi tevékenységet lát el, és eljárását bárki kezdeményezheti. Feladata, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszásságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltassa, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja. A helyettesek a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét látják el. Az alapvető jogok biztosa évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek.

3.3. A parlament az Alkotmányban megfogalmazott feladatainak ellátása érdekében létrehozza saját szervezetét, mely során megválasztja tisztségviselőit és megalakul az ún. Házbizottság. Alakuló ülése után alakítja meg frakcióit, hozza létre a bizottsági rendszerét, valamint a parlamenti apparátusát.

Az Országgyűlés elnöke a közjogi méltóságok egyik személye, aki az Alkotmány értelmében őrködik az Országgyűlés méltósága és tekintélye felett. Az elnök nyitja meg és vezeti le az üléseket, adja meg a szót, hozzá kell benyújtani az indítványokat, javaslatokat. A szavazási procedúra központi alakja, mert az elnök teszi fel szavazásra a törvényjavaslatokat, kérdéseket, majd állapítja meg annak eredményét. Az elnököt akadályoztatása esetén az alelnök helyettesíti.

Az elnöki emelvényen foglalnak helyet az országgyűlés jegyzői, akik az elnök általános segítői, adminisztratív teendőket látnak el. Fontos feladatuk, hogy az Országgyűlés határozatait aláírásukkal hitelesítsék.

Az országgyűlés tanácskozásairól szó szerinti jegyzőkönyvek készülnek.

3.3.1. A parlamenti munka hatékonysága megkívánja, hogy a plenáris tárgyalást, illetve az ott hozott döntéseket a kisebb létszámú, „szakmai” alapon szerveződő testületek, a bizottságok készítsék elő. A Hárszabály előírja, hogy kötelező létrehozni az alkotmányozással, a költségvetéssel, a külügyekkel, a honvédelemmel, a mentelmi, összeférhetlenségi és mandátumvizsgálati ügyekkel és legújabbban az európai uniói ügyekkel foglalkozó állandó bizottságokat. A parlamenti állandó bizottságok száma, és feladatköre alapvetően a kormányzat felépítéséhez igazodik. A bizottságok révén megvalósuló ellenőrzésnek fontos területe a különböző beszámolók, jelentések és tájékoztatók megvitatása. A bizottságok határozati javaslatot nyújthatnak be az Országgyűlésnek, amelyben a beszámoltatással összefüggésben intézkedések, feladatok meghatározását kezdeményezik. Különböző törvények, illetve határozatok esetenként arra kötelezik a kormányt vagy egy-egy minisztert, hogy meghatározott kormányzati feladatok végrehajtásáról ne az Országgyűlésnek, hanem közvetlenül a hatáskörrel rendelkező bizottságnak számoljanak be. **A bizottságok feladata, hogy folyamatosan segítsék az Országgyűlést a törvényalkotó és ellenőrző tevékenységében, és előmozdítsák az Országgyűlés tárgyalásának eredményességét.**

Az állandó bizottságok az Országgyűlés kezdeményező, véleményező, javaslattevő, valamint törvényben és Hárszabályban meghatározott esetekben ügdyöntő szervei.

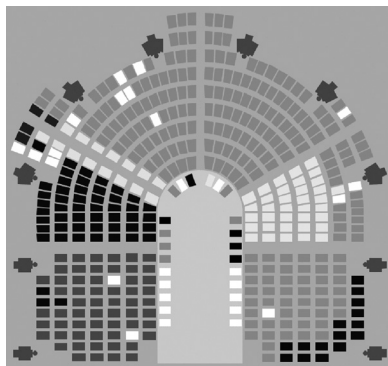
A bizottságok kompetenciájába tartozik minden olyan ügy, amely a Parlament feladata, sőt, saját kezdeményezésükre foglalkozhatnak mindazokkal a kérdésekkel, amelyeket az állami és társadalmi élet adott területén alapvető jelentőségűnek tartanak. Mozgásterük tehát rendkívül tág, s ezt az ellenőrző funkció gyakorlása során is kamatozthatják. Az állandó bizottság munkájában bizottsági tagként minden képviselőcsoportból annyi képviselő vehet részt, amennyi a frakciók közötti létszámarányának megfelel. Minden állandó bizottságban a frakciók legalább egy-egy képviselőjének helyet kell kapnia.

Ismerje meg az Országgyűlés honlapján a Honvédelmi és rendészeti bizottság működését!
http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_biz.keret_frissit?p_szerv=185&p_ckl=39&p_biz=A341&p_nyelv=HU

Az ideiglenes bizottságnak két fajtája van: a vizsgáló- és az eseti bizottság. Az eseti bizottságot az Országgyűlés aktuális ügyek intézésére hoz létre, a vizsgálóbizottságokat pedig egy-egy meghatározott kérdés megvizsgálására hozhat létre a Ház, amely rendszerint felveti a kormány vagy a miniszter felelősségét.

Mind az eseti, mind a vizsgálóbizottság munkájának eredményéről jelentést nyújt be az Országgyűlésnek, amely azt megvitatja, majd dönt arról, hogy a jelentést elfogadja-e vagy sem.

3.3.2. A frakciók a politikai véleményformálás, a vélemény egységes képviselésének eszközei. Lehetővé teszik, hogy több száz szétszórt, egyéni vélemény helyett néhány egyértelmű álláspont, vélemény jelenjen meg és ütközzön a parlamenti vitájában. A frakciónszerveződés tehát jelentősen növeli a parlament működésének hatékonyságát és a stabilitását. A Hárszabály szerint az ugyanazon párthoz tartozó képviselők országgyűlési tevékenységük összehangolására képviselőcsoportot hozhatnak létre. Az ugyanazon párthoz tartozó képviselők csak egy frakciót alakíthatnak.

A parlament ülésrendje (2011)

Azért, hogy a törvényalkotó tevékenység gyors és hatékony legyen, szakmai-politikai alapon szervezett bizottságok készítik elő a döntéseket, egyben javaslattevő és véleményező szervek. A bizottságoknak két fő típusa van, az állandó, illetve az ideiglenes bizottságok.

3.3.3. Parlamenti apparátus

Az Országgyűlés, a tisztségviselők, a bizottságok és meghatározott feladatkörökben a képviselők munkáját az Országgyűlés Hivatala segíti. Emellett az öt párt képviselőcsoportja a képviselők számára igazodó létszámú frakcióirodát is működtet. Az Országgyűlés Hivatala, az Országgyűlés munkaszervezete, amely különböző szervezeti egységekre tagozódik. Ilyen például a Főtítkárság, az Elnöki Kabinet, a Külügyi Hivatal és az Országgyűlési Könyvtár.

A Hivatal munkáját az Országgyűlés elnöke irányítja az egyes hivatali szervezeti egységek vezetői útján, illetve közvetlenül. Az Országgyűlés törvényalkotó munkáját, a plenáris és bizottsági ülések zökkenőmentes levezetését jogászok, közigazdászok, igazgatásszervezők készítik elő és szervezik meg. A Hivatal szerkeszti az Országgyűlés üléseinek jegyzőkönyveit, előkészíti kihirdetésre a törvényeket és az Országgyűlés határozatait.

A Hivatal keretén belül működik az Országgyűlés Könyvtára, mely a magyar parlament dokumentumait teljes körűen gyűjti és őrzi, ezen túl a magyar és egyetemes történelemmel, politika, állam- és jogtudománnyal kapcsolatosan megjelent szakirodalom nyilvános szakkönyvtára.

Az Országgyűlés megbízatása az alakuló üléssel veszi kezdetét, és az új Országgyűlés alakuló üléséig tart. Évente kétféle rendes ülésszakot tart, a tavaszi ülésszak február elsejétől június tizenötödikéig, míg az őszi, szeptember elsejétől december tizenötödikéig. A 386 főből álló képviselőtestület a patkó alakú ülésteremben hagyományosan frakciók szerinti ülésrendben foglalnak helyet. A parlamenti pártok egyetértenek abban, hogy a megfontolható lehet 200 körüli létszámban a közeljövőben meghatározni a képviselők számát.

Az ülések napirendjén az Országgyűlés előtt lévő törvényjavaslatok és más indítványok vitái és szavazásai, az interpellációk és kérdések szerepelnek.

A mintegy 8 millió választópolgár 386 képviselőt választ az Országgyűlésbe, általános, egyenlő választójog alapján, közvetlenül és titkosan a négyévenként sorra kerülő választásokon. A kormánypárti és ellenzéki honatyák jól szabályozott viszonyok között, alkalmanként heves szópárbajok során ütköztetik véleményüket.

A képviselők tevékenységüket az állampolgárok és a média nyilvánosság előtt végzik. Az ún. karzatról lehetőség nyílik közvetlenül megfigyelni az Országgyűlés munkáját, míg a közszolgálati televízió közvetítéseket ad az ülésekről.

Az alábbi linken keresse meg lakóhelye országgyűlési képviselőjének adatait, vizsgálja meg parlamenti tevékenységét! <http://parlament.varosatyak.hu/>

Az Országgyűlés döntéseit tagjai többségének részvételével, rendszerint egyszerű többséggel hozza meg, de az Alkotmány módosításáról, meghatározott tárgyú törvényekről, és a parlament működésével kapcsolatos egyes kérdésekről csak az Alaptörvényben, törvényben vagy a Házzsabályban előírt minősített többséggel dönthet. Ugyancsak különleges többséget igényelnek a legfontosabb személyi döntések (pl. a közméltóságok megválasztása) is.

A törvényalkotás során jelentős számban fordul elő, hogy széles körű egyetértésen alapuló döntésnek kell születnie. Az állampolgárok alapvető jogait érintő törvények ilyen jogszabályok, elfogadásukhoz a jelenlevő, - de az Alkotmányt érintő kérdésekben is - az összes képviselő kétharmadának támogatása szükséges.

A képviselők jogállásának alapja Magyarországon is a szabad mandátum. **Megválasztásuk után a képviselők jogilag függetlenné válnak választóiktól. Nem lehet utasítani, beszámoltatni és tevékenységük, vagy szavazataik miatt visszahívni őket. A parlamentben állásfoglalásukat szabadon, lelkiismeretük és meggyőződésük szerint alakítják ki, és ennek megfelelően szavaznak. Megbízásuk ellátása során az egész népet képviselik.**

a) A képviselők jogait és kötelességeit alapvetően két csoportba lehet sorolni. Az első csoportba az Országgyűlés feladataival, működésével kapcsolatos jogok, illetve kötelezettségek tartoznak. Ilyen például a plenáris üléseken való részvétel, a törvénykezdeményezési, a szavazáshoz való jog, a parlamenti tisztségek viselésének joga, a bizottságokban való részvétel joga, a képviselőcsoport alakításának joga, illetőleg a tájékoztatáshoz való jog.

A képviselő alapvető joga és egyben kötelessége is, hogy kezdeményezően részt vegyen az Országgyűlés munkájában, elősegítse annak működését. Igazolatlan távolmaradásukat az Országgyűlés üléseiről egy meghatározott mérték felett (ez a szavazások több mint egyharmada) a tiszteletdíj arányos részének megvonásával büntetik.

A képviselők jogaikat személyesen gyakorolják (pl. a szavazás), kivétel ez alól a bizottsági ülés, ahol a távol lévő képviselő helyettesítési megbízást adhat egy másik bizottsági tagnak. A képviselőnek be kell tartaniuk a Házszabály tárgyalásra és a fegyelemre vonatkozó rendelkezéseit is. Kötelesek vagyonnyilatkozatot tenni, bejelenteni keresőfoglalkozásaikat, tartani az összeférhetlenségi szabályokat.

b) A második csoportba azok a jogok, illetve kötelezettségek tartoznak, amelyek a zavaraltan parlamenti munka előfeltételeit biztosítják. E körbe sorolható a mentelmi jog, az összeférhetlenség és a különböző juttatásokhoz való jogok.

Az országgyűlési képviselőket megilleti **a mentelmi jog**, mely **kétirányú védettséget jelent:- felelőtlenséget és sérthetlenséget.**

A parlamenti szólásszabadságból eredő felelőtlenség feltétlen és örök mentességet ad a képviselőnek, mely a képviselői minőségében tett nyilatkozataira, vélemény-nyilvánítására, felszólalására vonatkozik és így kiemeli a képviselőt a jogi felelősségre vonás alól. E jog nem illeti meg a képviselőt, ha titokszegés követ el, vagy mást becsületében megsért.

A sérthetlenség szerint a képviselőt csak tettenérés esetén lehet őrizetbe venni, és elle- ne csak az Országgyűlés előzetes jóváhagyásával, azaz a mentelmi jog felfüggesztésével lehet büntető-, valamint szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntetőeljárás-jo- gi kényszerintézkedést alkalmazni (sérthetlenség). A képviselő - a szabálysértési eljárást kivéve - a mentelmi jogáról nem mondhat le. Az Országgyűlés a képviselő mentelmi jogát a plenáris ülésen jelen levő képviselők kétharmadának szavazatával függesztheti fel. Ha az Országgyűlés mégis fenntartja a mentelmi jogot, az ügy akkor sem évül el. A mentelmi jog ugyanis nem valamiféle kiváltság, hanem alapvetően a képviselői munka zavartalanágát hivatott biztosítani. Amikor a képviselő megbízatása megszűnik, már nem védi a mentelmi jog (pontosabban a sérthetlenség)

A törvény meghatározza azokat a tevékenységeket is, amelyek **összeférhetetlenek a képviselőséggel**. Így például nem járhat el állami szerv, intézmény vagy állami tulajdonú gazdálkodó szerv jogi képviselőjeként, szakmai vagy üzleti ügyben nem hivatkozhat képviselői minőségére, illetve nem szerezhethet, illetőleg használhat fel jogosulatlanul bizalmas információkat, és nem végezhet lobbytevékenységet.

4. A köztársasági elnök

Magyarország kormányformája parlamentáris köztársaság. A köztársasági elnök szerepe e kormányzati rendszerben leginkább reprezentatív jellegű, politikai tekintetben pedig korlátozott hatáskört jelent. Ha a hatalommegosztásban betöltött szerepét vizsgáljuk, a többi hatalmi ágtól elkülönült, semleges hatalmi tényező, közöttük közvetítő, egyensúlyozó szerepet tölt be.

Az Alkotmány az elnök feladataként, - mint legfőbb közjogi méltóságként -, a nemzet egységének kifejezését és az államszervezet demokratikus működése feletti őrökődést jelöli meg. A köztársasági elnök továbbá a hadsereg főparancsnoka, és mint ilyen a fegyveres erőknél kívül áll, annak irányítója és nem vezetője, inkább reprezentatív és személyügyi feladatokkal bír.

Köztársasági elnököt legalább 50 országgyűlési képviselő támogatásával lehet jelölni. A köztársasági elnököt titkos választással választják. A titkos választás első fordulója akkor eredményes, ha az országgyűlési képviselők 2/3-a (66,67%-a) támogatja valamelyik jelöltet. Abban az esetben, ha nem támogattak szavazatukkal ennyien egy jelöltet, akkor második fordulóra kerül sor. A második forduló eredményességéhez ugyanígy a képviselők 2/3-nak támogatását kell megszereznie egyazon jelöltnek. Ha a második forduló is eredménytelen, akkor a harmadik fordulóba már csak az a két jelölt jut tovább, aki a második fordulóban a legtöbb szavazatot kapta. A harmadik fordulóban az eredményességhez már a képviselők többségének (50% + 1 fő) támogatása is elegendő. A három lehetséges fordulót 3 egymást követő nap alatt be kell fejezni.

A köztársaság elnökét az Országgyűlés választja, megbízatása öt évre szól. Jelöltként 35. évet betöltött magyar állampolgár állítható, aki nagytekintélyű, elismert és széles körben elfogadott személyiség. Személyében sérthetetlen, politikai felelősség nem terheli, jogi felelőssége korlátozott. A köztársasági elnök ellen hivatali ideje alatt csak akkor lehet megindítani a felelősségre vonási eljárást, ha a bűncselekményt feladatainak ellátásával kapcsolatban követte el. Ha a bűncselekményt nem a hivatali feladatai ellátásával kapcsolatban követte el, akkor csak a megbízatásának lejárta után indulhat meg ellene a büntetőeljárás.

Részére az Alkotmány összeférhetlenségi szabályokat állít fel, más állami, társadalmi, politikai tisztséget nem tölthet be. A tisztség megszűnését az Alkotmány szabályozza. (lemondás, halál, összeférhetlenség stb.)

A Köztársasági Elnök rezidenciája Budapesten a Várban, a Sándor palota épületében található.

A Sándor-palota története szorosan összefonódott a magyar történelemmel. Az 1850-es években Albrecht főherceg, Magyarország katonai és polgári kormányzója használta az épületet. A kiegyezést követően egészen a második világháború végéig a miniszterelnök székhelyéül és rezidenciájául szolgált. Budapest ostromában a palota súlyos károkat szenvedett, egyes részei csaknem teljesen megsemmisültek. A részlegesen helyreállított épület egészen a 2000-es évek elejéig használaton kívül volt. A 90-es években megkezdődött régészeti feltárásokat követően a teljes helyreállítás 2002-ben fejeződött be. 2003 februárja óta a Sándor-palota a Köztársasági Elnöki Hivatalnak ad otthont.

A köztársasági elnök képviseli a magyar államot, Magyarország nevében nemzetközi szerződéseket köt, abban az esetben viszont, ha a szerződés tárgya a törvényhozás hatáskörébe tartozik, a szerződés megkötéséhez az országgyűlés előzetes hozzájárulása szükséges. Megbízta és fogadja a diplomáciai testületek vezetőit, kitér a országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek általános választását, valamint az európai parlamenti választás, továbbá az országos népszavazás időpontját, és népszavazást is kezdeményezhet. Meghatározott személy vagy szervezet javaslatára kinevezi és felmenti a Magyar Nemzeti Bank elnökét, alelnökeit és az egyetemi tanárokat; megbízta és felmenti az egyetemek rektorait; kinevezi és elölpteti a tábornokokat; megerősíti tisztségében a Magyar Tudományos Akadémia elnökét. A köztársasági elnök törvényben meghatározott címet, érdemrendeket és kitüntetések adományoz, és engedélyezi viselésüket. A köztársasági elnöknek joga van egyéni kegyelmezési jogkör gyakorlásához. Minden állampolgársági kérelmet a köztársasági elnök ír alá.

A köztársasági elnök államfői döntéseit részben önállóan, részben az Országgyűlés, részben a kormányfő és egyes miniszterek jóváhagyása, ellenjegyzése mellett végzi.

Végezzen kutatómunkát és állapítsa meg, hogy a hazánk történelme során kik voltak köztársasági elnökök?

5. A Kormány

Kormányon a végrehajtó hatalomnak azt a szervezetét értjük, amely a miniszterelnökből és a miniszterekből áll, kormányzati tevékenységen pedig azt a munkát, amely e testület végez. Csakúgy, mint az Országgyűlés vagy a köztársasági elnök, a kormány is alkotmányos szerv, ami azt jelenti, hogy feladata magából az Alkotmányból adódik.

5.1. A miniszterelnököt a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés a képviselők többségének szavazatával választja. A miniszterelnök a megválasztásával hivatalba lép. A minisztereket a miniszterelnök javaslatára a Köztársasági elnök nevezi ki. A Kormány tagjai megalakulásuk után esküt tesznek az Országgyűlés előtt.

A Kormány mindaddig hivatalában marad, míg az új, következő Országgyűlés meg nem alakul vagy a miniszterelnök, illetve maga a Kormány le nem mond. Az Alaptörvény azonban elismeri a bizalmatlanság intézményét, mint a kormány megszűnésének lehetséges esetét.

Az országgyűlési képviselők egyötöde a miniszterelnökkel szemben írásban – a miniszterelnöki tisztségre javasolt személy egyidejű megjelölésével – bizalmatlansági indítványt nyújthat be. Ha az Országgyűlés a bizalmatlansági indítványt szavazása során támogatja, ezzel bizalmatlanságát fejezi ki a miniszterelnökkel szemben. Ez azt is jelenti, hogy mi-

niszterelnöknek megválasztja a bizalmatlansági indítványban miniszterelnöki tisztségre javasolt személyt. Az Országgyűlés bizalmatlansági döntéséhez az országgyűlési képviselők több mint a felének szavazata szükséges.

Sajátos és politikailag nem veszélytelen eljárás, amikor maga a miniszterelnök indítványozza magát, vagy kormányával szemben a bizalmi szavazást. Az Országgyűlés a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságát akkor fejezi ki, ha a miniszterelnök javaslatára tartott bizalmi szavazáson az országgyűlési képviselők több mint a fele nem támogatja a miniszterelnököt.

5.2. A Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve, amelynek feladat- és hatásköre kiterjed mindarra, amit az Alaptörvény vagy jogszabály kifejezetten nem utal más szerv feladat- és hatáskörébe. A végrehajtó hatalmat megjelenítő Kormány működésében a miniszterelnöknek van meghatározó szerepe, azonban a miniszterek között nincsen különbség, egyenlő jogaik vannak, csupán feladatuk ellátásában különböznek.

A kormányzati tevékenységhez kötődő feladata, melyet bár az Alaptörvény nem ír közvetlenül elő, de az alkotmányos rend és az állampolgárok jogainak védelme, a törvények végrehajtása, az ország külpolitikájának meghatározásában való közreműködés. Az ország társadalmi-gazdasági tervének kidolgozása szintén kormányzati feladat. Ennek érdekében törvényalkotást kezdeményez és közreműködik a törvények előkészítésében. Saját hatáskörében, törvényi felhatalmazás alapján rendeleteket alkothat.

A közigazgatás irányításával kapcsolatos tevékenysége körébe sorolhatók a minisztériumok, - ezen belül az irányításuk alá tartozó szervek, mint a fegyveres erők, a rendőrség és a rendészeti szervek - minisztériumi szervezetek, kormányhivatalok irányítása. Az intézmény-irányítás, illetve - felügyelet teszi ki a miniszterek tevékenységének nagy részét. A miniszterek feladata, hogy az irányításuk alá tartozó szakterület hatékony működésének elősegítése érdekében jogszabályjavaslatot dolgozzanak ki, és végrehajtsák a kormányprogramban foglaltakat. A miniszterek feladata továbbá, hogy képviseljék a magyar kormányt az Európai Tanácsban, vagy más nemzetközi szervezetekben.

5.3. A Kormány feladatait a miniszterelnök vezetésével testületként gyakorolja, mely érvényesül a döntési, irányítási és végrehajtási folyamatokban. A testület kezdeményezhet törvényalkotást, rendeletalkotást és hozhat kormányhatározatokat, mely utóbbiak magasabb hierarchiai szinten állnak, mint a Kormány tagjai, így a miniszterelnök vagy a miniszterek által alkotott rendeletek.

A 2010-ben létrehozott államigazgatási struktúrában az államtitkár a miniszter teljes jogkörű helyettese, akinek munkáját a miniszter irányítja. A minisztériumok számának radikális csökkentésével egy miniszter irányítása alá több szakterület került, így például az

oktatásért, a sportért és az egészségügyért egy miniszter felel, ezért az államtitkároknak fontos szerepük van egy-egy szakterület irányításában. Az összetett feladatokat jól mutatja a belügyminisztérium felépítése.

A **Belügyminisztérium** koordinálja a helyi önkormányzatokkal, rendvédelemmel, bevándorlással, állampolgársággal és településrendezéssel kapcsolatos ügyeket. Az egyes szakterületek élén államtitkárok, illetve helyettes államtitkárok állnak. Az önkormányzatokkal kapcsolatos ügyeket államtitkár koordinálja, míg a többi szakterületet helyettes államtitkárok irányítják: ilyen szakterület a szabályozási és koordinációs helyettesi, gazdasági és informatikai, európai uniós és nemzetközi helyettesi, és a területrendezési és építészeti. A minisztérium hivatali működéséért közigazgatási államtitkár, míg a parlamenttel való kapcsolattartásért parlamenti államtitkár felel.

A Belügyminisztérium rendvédelemmel, közbiztonsággal kapcsolatos feladatai sokrétűek, és vezérlő elvnek tekinti az élet- és vagyonbiztonság védelmét. A minisztérium nagy hangsúlyt fektet a közbiztonság fenntartására, a bűncselekmények megelőzésére, ugyanúgy, mint a bűncselekmények áldozatainak megsegítésére.

A Belügyminisztérium koordinálja a rendvédelmi szervek munkáját, beleértve a közlekedésrendszert, a határrendszert, a büntetés-végrehajtást, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok irányítását a hírszerzési tevékenység kivételével, valamint a szervezett bűnözés elleni koordinációs központ irányítását.

Az utóbbi idők szélsőséges időjárása miatt egyre nehezebb feladatot jelent a katasztrófa-helyzetek kezelése, ezért a jövőben a védekezés, a megelőzés a Belügyminisztérium kiemelt célkitűzése lesz. A bevándorlással, állampolgársággal kapcsolatos feladatok is a Belügyminisztérium hatáskörébe tartoznak, amelynek keretében koordinálja az idegenrendészet munkáját, megszabja a külföldre utazás feltételeit, és elősegíti a külföldiek, a menekültek társadalmi beilleszkedését.

Az önkormányzatokkal, településekkel együttműködve a Belügyminisztérium felügyeli a településfejlesztéssel, - rendezéssel és - üzemeltetéssel kapcsolatos feladatokat, amely kiterjed az építésügyre, illetve a közterület felügyeletre egyaránt. Emellett közreműködik a migráció és menekültügyi tárgyú jogszabályok előkészítésében is.

Az államtitkárok három kategóriába sorolhatóak. A szakterületért felelős államtitkárok és a parlamenti államtitkárok politikai jellegű vezetők. A közigazgatási államtitkár a minisztérium hivatali szervezetének szakmai vezetője, míg a parlamenti államtitkár feladata a törvényhozással való kapcsolattartás.

5.4. A Kormány rendszeresen ülésezik, mely üléseket a kormányfő vezeti. A Kormány tagjai a testületi döntések meghozatalában egyenlő szavazati joggal rendelkeznek. Annak érdekében, hogy a testület megalapozott döntéseket hozzon, előzetesen egyeztetési eljáráson átesett előterjesztéseket nyújtanak be a miniszterek a testület számára. A megalapozott döntését a kormány törvényjavaslat formájában az Országgyűlés elé terjeszti, vagy saját hatáskörében rendeletet bocsát ki, illetve határozatot hoz. Ezek kihirdetéséről a Miniszterelnökség gondoskodik. A Kormány döntéseiről a sajtó képviselőt az üléseken résztvevő kormányzóvivő tájékoztatja.

A megalapozott döntést megelőző eljárásban, a Kormány munkáját számos segítő szerv támogatja.

- Az ún. kabinetek a Kormány döntés előkészítő szervei, ahol a kormány politikáját, a gazdaságot, vagy nemzetbiztonságot érintő kérdésekben folyik egyeztető, döntési javaslatot előkészítő tevékenység. A **kabinetek** tagjai a kérdésben érintett miniszterek, valamint a témák meghívott szakértői.

- A **kormánybizottságok** több minisztérium feladatát érintő egyeztető, ellenőrző szervek, melyek munkájukról a Kormánynak beszámolnak.

- Amennyiben egy feladat kiemelt fontosságú, vagy az azzal kapcsolatos teendőket sem kormányhivatal, sem minisztérium nem tudja elvégezni a szokványos keretek között, a miniszterelnök kormánybiztost nevezhet ki az adott tevékenység hatékony koordinálására. A **kormánybiztosok** megbízatása maximum két évig, vagy a szóban forgó feladat befejezéséig tart. A miniszterelnök feladatkörébe tartozó feladat ellátására **miniszterelnöki biztost** nevezhet ki. Megbízatása határozott időre szól, de legfeljebb, amíg a miniszterelnök hatáskörét gyakorolja.

- A **Miniszterelnökség** a miniszterelnök munkaszervezete, ő irányítja, de államtitkár vezeti. A Miniszterelnökség segíti a kormányfő tevékenységét és közreműködik a kormányzati politika kialakításában.

6. A magyar alkotmánybíráskodás

Az Alkotmánybíróság feladata az alkotmányos rend, az Alaptörvényben rögzített alapjogok védelme, a hatalmi ágak elválasztásának és egyensúlyának biztosítása, ezáltal az Alaptörvény védelemének legfőbb szerve.

A XVII. századi Angliában, majd későbbiekben a XVIII. századi Egyesült Államok történetében merült fel először az alapjogok védelmének, illetve magyarázatának igénye. Európában az alkotmánybíráskodás osztrák minta alapján külön erre a célra jött bíróságok formájában terjedt el.

Hazánkban 1990. január 1-én kezdte el működését. Az Alkotmánybíróság tizenöt tagból álló testület, amelynek tagjait az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja. A független tevékenység érdekében az alkotmánybíróval szemben szigorú összeférhetlenségi szabályok vannak érvényben, így politikai párt tagja nem lehet, politikai tevékenységet és más kereső foglalkozást nem folytathat. Az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

Az Alkotmánybíróság döntéseit teljes ülésen vagy háromtagú tanácsban hozza. Teljes ülésen dönt az Alkotmánybíróság a törvények alkotmányosságáról, és más, az törvény által meghatározott kérdésekről. A rendeletek felülvizsgálatát rendszerint háromtagú tanácsban végzi el az Alkotmánybíróság. A bírák ülései zártak, - azaz a nyilvánosság kizárásával - szótöbbséggel, nyílt szavazással születnek a döntések. Az alkotmánybírók munkájának jellemzője, hogy alkotmányossági kérdésben határozatai támadhatatlanok, és döntéseik mindenre nézve kötelezőek.

Az Alkotmánybíróság feladatrendszerét az alábbiakban foglalhatjuk össze:

a) A jogszabály alkotmányellenességének előzetes vizsgálata (előzetes normakontroll) során a ki nem hirdetett törvények vizsgálatára kerül sor, melyre a köztársasági elnök tehet indítványt. Ha a köztársasági elnök a parlament által elfogadott törvényt alkotmányellenesnek tartja, akkor aláírás helyett megküldi azt az Alkotmánybíróságnak. Ezt az eljárást nevezzük alkotmányossági vétónak. Ilyen esetben az Alkotmánybíróság soron kívül dönt a törvény alkotmányosságáról.

A törvény lehetővé teszi nemzetközi szerződések rendelkezéseinek a szerződés megerősítése előtt történő alkotmányossági vizsgálatát is. Ennek indítványozására az Országgyűlés, a köztársasági elnök és a Kormány jogosult.

b) A jogszabályok utólagos alkotmányossági vizsgálatát (utólagos normakontroll) a Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezheti. Ha a vizsgálat eredményeképp az Alkotmánybíróság a támadott szabály alkotmányellenességét állapítja meg, megsemmisíti azt. Ilyen esetben – főszabály szerint – a megsemmisített norma az alkotmánybírósági határozat közzétételével veszti hatályát, de ez a már létrejött jogviszonyokat általában nem érinti. Az Alkotmánybíróság kivételesen elrendelheti a vizsgált szabály visszamenőleges, vagy későbbi időpontban történő megsemmisítését is.

Nemzetközi szerződések megkötésével, az ott vállalt kötelezettségek a hazai jogrendszer részét képezik. Az Alkotmánybíróság megvizsgálja a jogszabályok nemzetközi szerződésbe való ütközését, amennyiben ezt megállapítja, a jogszabályt vagy megsemmisíti (alacsonyabb szintű jogszabály), vagy felhívja a jogszabály megalkotóját, hogy módosítsa, igazítsa a jogi normát az elfogadott nemzetközi szerződéshez.

Alkotmányjogi panasszal – hatvannapos határidőn belül – az élhet, akinek Alkotmányban biztosított joga alkotmányellenes jogszabály alkalmazásával sérült, és más jogorvoslati lehetőséggel már nem tud élni. Hatáskörökben az Alkotmánybíróság eljárásának két következménye lehet. Az alkotmányellenes jogszabály megsemmisítése és a konkrét ügyben való alkalmazhatóságának kizárása.

Az Alkotmánybíróságnak a fentiekén túl még számos feladata van, de érdemes megemlíteni, hogy kizárólag a testület jogosult az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezésére, magyarázatára, amely mindenkre nézve kötelező, illetve a Köztársasági Elnökkel kapcsolatos felelősségre vonási eljárás lefolytatása e testületet illeti meg.

Az Alkotmánybíróság azon határozatait, melyek jogszabály megsemmisítését mondják ki, vagy Alaptörvényt értelmeznek, a Magyar Közlönyben jelennek meg, egyéb döntései az Alkotmánybírósági Határozatok című hivatalos lapból ismerhetők meg.

Az Alkotmánybíróság székhelye Budapesten található.

Az internet segítségével kutassa fel, hogy 2012-től milyen változások lépnek életbe az Alkotmánybíróság munkáját, szervezetét illetően!

7. A bíróságok

Az állam egyik elsőrendű feladata, hogy a törvényes jogrendet fenntartsa, biztosítsa polgárai számára, hogy jogaikat megfelelően gyakorolhassák, érdekeiket törvényes úton érvényesítsék. Az állampolgárok joga, hogy akár bírósági úton is orvosolják a sérelmeiket.

A történelem során szinte mindig léteztek bíróságok, melyek feladata az igazságszolgáltatás volt. Napjainkra a modern államokban egyre bővül a bíróságok feladatrendszere.

A bíróságok a jogalkalmazási tevékenységük során biztosítják a jogszabályok érvényesülését, és ennek során a jogrendszer normáit alkalmazzák. A bíróságok vitatott vagy megsértett jog esetén eljárásaik során ítéleznek, ezen túl az önkormányzatiságon alapuló jogalkotás felülvizsgálatával kapcsolatos teendőket is ellátták.

Az igazságszolgáltatás működése során olyan általános érvényű értékek jutnak érvényre, melyek áthatják a szervezet működését, az eljárások minden szakaszában érvényesülnek. Ezeket alapelveknek nevezzük.

A bírósághoz fordulás joga mindenkit megillető, alapvető alkotmányos jog. Szintén ilyen jelentőséggel bír az általános jogegyenlőség elve, ami azt takarja, hogy a bíróságok előtt mindenki egyenlő független nemtől, faji esetleg felekezethez való tartozástól. A bíróságok tevékenységüket a nyilvánosság jelenléte mellett végzik, de néhány esetben – a sérelmet elszenvedő személy kímélete érdekében – a nyilvánosságot ki is zárhatják. Ennek ellenére indokolt ítéleteiket már a nyilvánosság előtt hirdetik ki. Lényeges alapelv, hogy a bíróság határozatai ellen – ha törvény kivételt nem tesz – jogorvoslatnak van helye.

A Magyarországon az igazságszolgáltató tevékenység kizárólag a bíróságokat illeti meg. Ennek során csak és kizárólag a törvénynek, jogszabályoknak vannak alárendelve és döntésüket a jogszabályok alapján, legjobb tudásuk és meggyőződésük szerint hozzák.

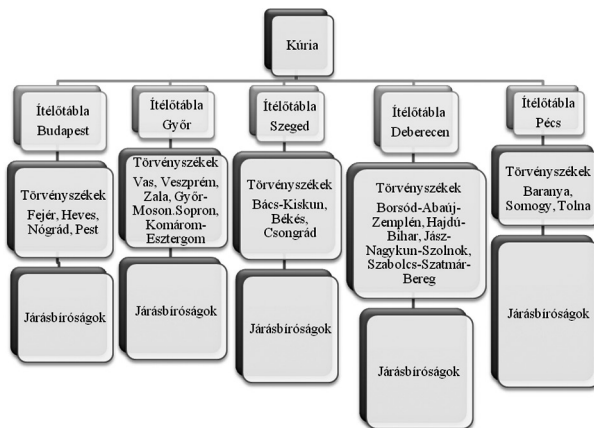
Az igazságszolgáltatás független működésének, az államhatalmi ágak elválasztása elvének alapvető garanciáját jelenti a bírák függetlenségének rögzítése. A bíró függetlenség azt jelenti, hogy a bírót döntései során semmilyen befolyás nem érheti. Ezt a politikai függetlenség és személyi mentelmi jog biztosítja. A hivatásos bírakat – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – a köztársasági elnök nevezi ki. Bíróvá az nevezhető ki, aki a harmincadik életévét betöltötte. A törvény meghatározhat olyan ügyeket is, amelyek intézését bírósági titkárra bízta. A titkár megfelelő végzettséggel rendelkező, de még bírói kinevezéssel nem rendelkező bírósági dolgozó.

A bíróságokon nem csak egyes bírók ítélkeznek. Annak érdekében, hogy a bíraskodás során a népképviselői elv is érvényesüljön, a bírósági tárgyalások egy részén ülnökök működnek közre. Ők időlegesen vesznek részt az ítélkezésben, a hivatásos bírókkal azonos jogok illetik meg őket, de önálló döntést nem hozhatnak.

Kiemelt jelentőségű ügyekben több hivatásos bíró tanácsban ítélkezik.

Természetes dolog, hogy nem minden esetben értenek egyet a vitás felek a bíróság döntéseivel, de az is előfordulhat, hogy a bíróság döntése jogilag nem helyes. Törvényben meghatározott esetekben jogorvoslattal lehet élni a döntések ellen, melyet fellebbezésnek hívunk.

A döntések elbírálása a bírósági szervezetrendszerhez igazodik, melyek az alábbiak szerint épül fel:

- a Kúria,
- az ítéltábla,
- a törvényszék,
- a járásbíróság és
- a közigazgatási és munkaügyi bíróság.

A bíróságok szervezeti átalakítása folytán első fokon a járásbíróságok, közigazgatási és munkaügyi bíróságok járnak el, azonban elfordulhat, hogy kiemelt jelentőségű esetekben, például emberölés vagy halálos közlekedési baleset okozása bűncselekménye esetén, a törvényszéken indul az eljárás. A közigazgatási és munkaügyi bíróság első fokon jár el a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata iránti, illetve a munkaviszonyból és a munkaviszony jellegű jogviszonyból származó ügyekben. Törvény által meghatározott ügyekben első fokon a külön törvényben meghatározott törvényszékeken és illetékességi területtel, katonai bűncselekmények ügyében katonai tanácsok járnak el.

Fellebbezés folytán az ügyek a területi szervekhez kerülnek felülvizsgálatra. A törvényszékek döntése ellen az ún. Ítéletátlákhhoz lehet fellebbezni.

A bírósági szervezetrendszer csúcsszerve a Kúria. Elnökét az Országgyűlés választja 9 évre. A Kúria a bírósági helyes joggyakorlat kialakítása érdekében jogegységi határozatokat hoz, tudományos elemzést folytat jogerősen befejezett ügyekben, valamint elvi bírósági határozatokat és elvi döntéseket tesz közzé.

A bíróságok központi igazgatása tekintetében a korábbi Országos Igazságszolgáltatási Tanács helyébe az Országos Bírói Hivatal lép. Az OBH elnöke a bírói függetlenség alkotmányos elvének megtartásával ellátja a bíróságok igazgatásának központi feladatait, valamint a költségvetési törvény bíróságokról szóló fejezete tekintetében a fejezet irányító hatásköreit, és felügyeletet gyakorol az ítéletátlák és a törvényszékek elnökeinek igazgatási tevékenysége felett. Az OBH elnökét az Országgyűlés a bírák közül 9 évre választja meg a képviselők kétharmadának szavazatával.

A Kúria épülete

8. Az ügyészség

Az ügyészi tevékenység elsődleges irányát a törvények érvényre juttatásában, a jogszabályok érvényesülésének biztosításában határozhatjuk meg. Az Alaptörvény szerint a legfőbb ügyész és az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként az állam büntetőigényét érvényesíti. Az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam

büntető igényét a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint; irányítja, felügyeli, illetve elvégzi a vádat előkészítő nyomozási eljárást, képviseli a közzádat a bírósági eljárásban, felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az ügyészség a közérdek védelme érdekében közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki betartsa a törvényeket. A jogszabályok megsértése esetén - törvényben meghatározott esetekben és módon - fellép a törvényesség érdekében. Ha törvény másként nem rendelkezik, fellépésre akkor köteles, ha a törvénysértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvénysértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség.

Az ügyészi tevékenységgel összefüggésben az ügyész jogait és kötelességeit csak törvény állapíthatja meg. A legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására.

Az ügyészség független, csak a törvényeknek alárendelt önálló alkotmányos szervezet. Az ügyészség az Alaptörvényben és a törvényekben meghatározott feladatait alá – főlé rendelt-ségen alapuló szervezeti rendben végzi, mely élén a Legfőbb Ügyész áll, akit a Köztársasági Elnök javaslatára Országgyűlés választ 9 évre. A szervezet munkájáról évente köteles beszámolni az Országgyűlésnek, a parlamenti képviselők kérdést intézhetnek hozzá.

A szervezeti tagozódás a korábban megismert bírósági szintekhez igazodik. A Legfőbb Ügyészség alatt Fellebbviteli Ügyészség, majd a megyei, fővárosi főügyészségek, végül legal-só szinten a járási ügyészségek működnek. A korábbi katonai ügyészségek beintegrálódnak az ügyészi szervezetbe és a katonai ügyészek az általános feladatokban is részt fognak venni.

Az ügyészek esetében is érvényesülnek a korábban megismert összeférhetlenségi sza-bályok, valamint megilleti őket a mentelmi jog.

Az ügyészség gondoskodik az állampolgárok jogainak védelméről, és minden alkotmányos rendet sértő, vagy veszélyeztető cselekmény üldözéséről.

a) Ebben a körben az ügyészi tevékenység egyik fő területe a nyomozás és a nyomozá-sok feletti törvényességi felügyelet. A szervezet feladata, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje a nyomozó szervek munkáját, betekintsen a nyomozások irataiba, szükség esetén utasításokkal lássa el őket, amelyeket a nyomozóhatóságok kötelesek végrehajtani. A nyo-mozószervek munkájával kapcsolatos panaszok elbírálása szintén az ügyészségek feladata. Különleges esetekben a nyomozás joga kizárólag az ügyészt illeti meg. Ilyen eset lehet a bíró, vagy rendőr által elkövetett bűncselekmény.

b) Közvádlokként az ügyész dönt a vádemelésről, vagy az eljárás más, a büntetőeljárási tör-vényben meghatározott módon történő befejezéséről. Az ügyészi vádnak törvényesen be-szerzett bizonyítékokon kell alapulnia. Gondoskodnia kell arról, hogy az ügy eldöntéséhez szükséges minden tény, bizonyíték és jogi okfejtés a bíróság elé kerüljön.

A vád képviselőjét az ügyész látja el, azonban azt - törvényben meghatározott esetben -al-ügyész és ügyészségi fogalmazó is elláthatja.

c) Az ügyész a törvényben foglalt felügyeleti tevékenysége során bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a törvényekben meghatározott joghátrányok és jogkorlátozások vég-rehajtásának, a fogva tartottakkal való bánásmódnak a törvényességét, a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését.

d) A bevezetőben már esett arról szó, hogy az ügyészség a törvények érvényre juttatásá-ban működik közre. Ennek a tevékenységnek a része az ellenőrzés, mely során az ügyészség ellen őrzzi a közigazgatási hatósági eljárások, valamint a bíróságon kívüli más jogalkalmazó

szervek által hozott egyedi, bíróság által felül nem bíralt jogerős vagy végrehajtható döntések, valamint hatósági intézkedések törvényességét. Az ellenőrzés kiterjed az önkormányzati igazgatás, valamint egyes alapítványok és pártok működésének törvényességére.

Amennyiben az ügyész észleli, hogy egy közigazgatási szervnél törvénytörő joggyakorlat alakult ki, figyelmezteti a szervet a helyes joggyakorlatra ún. fellépés formájában. Ha az ügyész jogszabályba ütköző működést észlel, például a szabálysértési vagy építésügyi hatóság helytelen döntést hozott ún. felhívással élhet, melyben felhívja az érintetteket döntéseik kijavítására.

Az ügyészsége ezen felül még törvényességi felügyeletet gyakorolnak a szabálysértési hatóságok döntései felett és közreműködnek egyes jogi személyek működésével kapcsolatos eljárásban, valamint egyes magánjogi perekben.

9. Az alapvető jogok biztosa

Az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el, eljárását bárki kezdeményezheti. A biztos kizárólag az Országgyűlésnek tartozik felelősséggel, eljárása során nem utasítható, független, intézkedéseit kizárólag az Alkotmány és a törvények alapján hozza meg. Az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszasságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez. Feladata elsősorban a polgároktól érkező panaszok, beadványok elbírálása, de hivatalból is indíthat vizsgálatot, amennyiben az általa védett jogok területén jogsértést gyanít. Véleményezi az általa védett jogokkal kapcsolatos jogszabály-tervezeteket, javaslatot tehet a jogszabályok módosítására.

Az alapvető jogokkal összefüggő sérelem vagy ennek közvetlen veszélye esetén határidő és formai megkötés nélkül - akár írásban, akár szóban - terjeszthető elő panasz a kisebbségi biztoshoz. Időbeli korlát, hogy amennyiben az ügyben jogerős határozat született, a kisebbségi biztoshoz ennek közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni. A jogvédelem elősegítése érdekében minden beadvány illetékmentes, továbbá, ha a beadványt benyújtó személy kéri, kilétét a kisebbségi biztos nem fedheti fel.

Az ombudsmani funkció első megjelentése 1713-ra tehető, amikor is XII. Károly svéd király létrehozta az igazságügyi kancellár intézményét elsősorban azért, hogy a hivatalok, a közigazgatás elleni alttvalói panaszokat kivizsgálja. Ez volt az első előzménye az 1809-es alkotmány alapján megválasztott svéd ombudsmannek, az állampolgári jogok parlamenti biztosának.

A svéd minta nyomán Észak-Európa országaiban már a XIX. század elejétől meghonosodtak a parlamenti biztosok, mint az alkotmányos alapjogok védelmében fontos szerepet játszó intézmények. A skandináv országokon kívül Új-Zélandon és az Egyesült Királyságban, majd az 1980-as évek közepétől működött lengyel ombudsman mintájára a kelet-közép-európai átalakulás során bevezették az intézményt többek között Magyarországon is.

A biztos az eljárásával, illetve az eljárás elmulasztásával kapcsolatban hatóságoktól adatokat, felvilágosítást kérhet, betekinthez a keletkezett iratokba, azok megküldését vagy - ha ez nem lehetséges - azokról másolat készítését kérheti. A kisebbségi biztosnak ez a joga azonban a fegyveres erők, a nemzetbiztonsági szolgálatok, a rendőrség, az NAV nyomozó hatósága, valamint az ügyészségi nyomozóhivatal vonatkozásában korlátozott.

Az alapvető jogok biztosát és helyetteseit az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja. A helyettesek a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét látják el. Az alapvető jogok biztosa és helyettesei nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. Az alapvető jogok biztosa évente beszámol tevékenységéről az Országgyűlésnek.

Tekintse meg az Alaptörvény „Szabadság és felelősség”- re vonatkozó cikkelyeiben, hogy mely jogok tekintendők hazánkban alapjognak! Érveljen az alapjog kifejezés alkalmazásának helyes volta mellett!